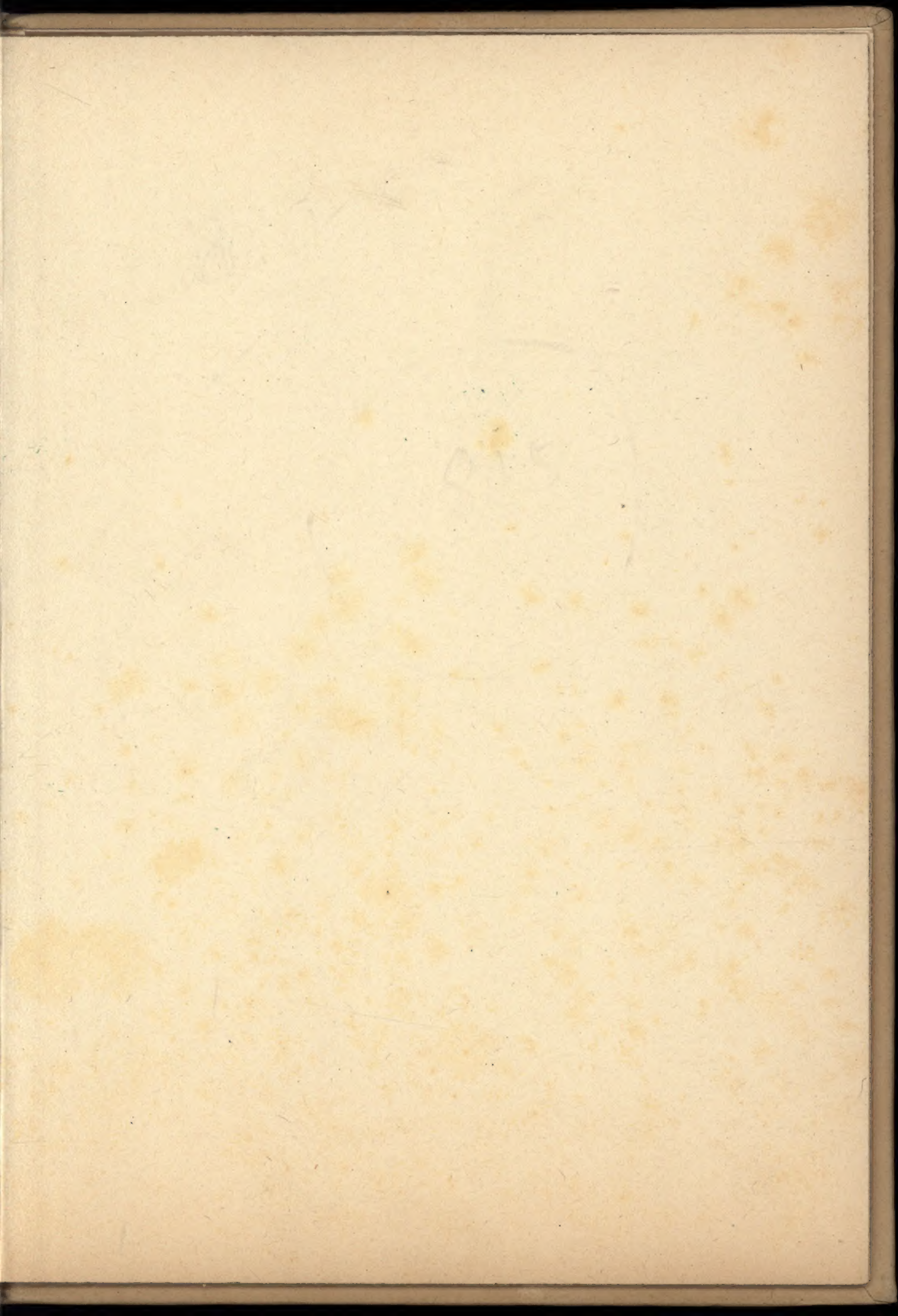

IACOBI

Sadoleti. E. Carpent. Leonis. X. Pont. Max. a secretis in promulgatione generalium Induciarum Oratio in beate semper uirginis ad Mineruaz habita decimo nono Kl. Aprilis. M. D. XVIII.

Iacobi Sadoleti · E · Carpent · Leonis · X · Pont · Max · a ſecretis in promulgatione generalium Induciarum Oratio in beate ſemper uirginis ad Mineruam habita decimonono Kal · Aprilis Milleſimo quingenteſimo decimooctauo ·

Vod optauimus antea ſemper, & quotidianis uotis petere ac precari ſolebamus Leo ſumme Pont · Patres ampliſſimi legati uiriq; ornatiſſimi a Deo primum immortali dominoq; noſtro Ieſu christo & item ſancto Spiritu cuius ueri Dei poteſtas ita cœlo & terra eſt maxima, ut ſit ſola, tum autẽ ab ipſa matre Dei ſanctiſſima uirgine eiſq; diuis omnibus, qui huius Vrbis atq; templorum horum ordinum atq; Curiæ huius populi generis nominis curam ac tutelã gerunt uellent/iuberent/agerent, ut tandem aliquando domeſticis intra nos diſſenſionibus liberati, arma/que diu in noſtram perniciem diſtrinximus, ad impioꝝ fidei noſtre hoſtiũ cladem atq; exitiũ uerteremus · Id hodierno primum die eiuſdem Dei ope atq; numine Diuoꝝ omniũ ſuffragio & precibus tuo Pont · maxime conſilio/tua auctoritate diligentia monitis Regum & Principum ueſtroꝝ legati pietate ac moderatione ita factũ eſt, ut magna ex parte confectũ eſſe uideatur · Quanq̃ pax Patres illa/quæ maxime neceſſaria eſſe exiſtimatur, nõ eſt in hodierno facto uoce & uocabulo uſurpata: Sed etſi pacis nomen

abest/illius uis omnis tamen & potestas assumitur. Inducię enim promulgātur, si rem spectes pacis pre nunciæ, si tempus, quinquennales, cuius temporis longinquitas plus nescio quid boni profecto habere in se putanda est: Sepe. n. pax breuior fuit: Tanti uero temporis Induciæ egregios fructus diuturnæ pacis afferunt. Ita cum rem ipsam iam teneamus celeriter, ut spes est, in ipso nomine pacis conuentura est omnium uoluntas & cōsensio. Quo igitur generales inter omnes Reges ac Principes christianos Inducię in quinquennium edicantur/eaq; res optimis auspiciis optimis ominibus Deo auctore fiat, & ipsi habitus honos supplicationesq; triduo tota Vrbe fuerunt, ut uidistis / & hodie hic est ab hoc orbis terræ parēte & capite /a sacrosancto Senatu/ ab omnium Principum legatis/a florentissimis ordinibus sacerdotum ciuiumq; conuentum in celeberrimo hoc tēplo in conspectu pene Dei immortalis, ut cuius bonitate tantū donū accepimus, eiusdem etiā numine sanciamus. Et huic quidem saluberrimæ pulcherrimęq; tantorum Regum & Principum conspirationi/quam sub nomine Induciarum sancta pax constitutura est / immanissimi hostis Turcæ infinita cupiditas illiusq; admirabiles paruo tempore ad omnem amplitudinem progressus & periculum ab eo imminens atq; propinquum christianę reipu. causam prebuit. Qui non contentus Asia prouincia/quam e corpore christiani Imperii primam auulsit, eamq; spur

cissimis suis ritibus & moribus inquinauit, Non cõ tentus Græcia/quam errore quodam a nobis dissen‐ tientem repentino bello oppressit. Non contentus il lyrico cuius maximam partẽ occupauit, reliquum quod superest omni clade belli & crebris excursioni bus sepe est populatus. Nuper etiam ac plane paulo ante tanq̃ cupidus athleta uerum certamen medita‐ tus, quo se interea exercitatione faceret robustiorẽ, Ad Syriam usq; excucurrit & Aegyptum easq; opu‐ lentissimas prouincias duobus preliis uictor sub im periũ & ditionẽ suã redegit. Sophiq; Rege persarũ aliquot certaminibus repulso atq; deterrito nihil iã deinde esse putauit, q furori suo obsistere impetum frenare posse uideretur. Itaq; non uictoriam illam fi nem belli, sed illud bellum maioris & grauioris con tra nos certaminis tanq̃ prę ludium quoddam fuisse putat: Ad quod nunc se apparat tanta diligentia tan ta instructione rerum omnium, quæ ad maximum & grauissimum bellum sint idoneæ, ut aut sanguis noster & libertas illi danda/aut hoc remedium salu‐ taris inter nos concordiæ fuerit adhibendum. Nam tertium quidem nihil fuit/ nisi forte cũ eo hoste rem esse existimamus/quo cum aut pace aut pactione ali qua concordię aut iusto fædere & æquo nobis conue nire posse arbitremur. Qui cum ab eorum, quos nu‐ per deuicit superstitione non abhorreret/essetq; cum eis & multarum legum & uetustissimorum fæderũ societate coniunctus, nihilominus tamen uictoria

iam parta armisq; ab aduersariis positis infinitam uim sanguinis ex dedititiis exhausit, plurimisq; fide data/fore eos apud se tuto/ cum eo pignore inducti multi accessissent: omnes cōtinuo ad suppliciū rapi iussit: cum hoc ulla conuentio rata esse potest atq; firma/qui fidem suam porrigat ad occasionē perfidiæ? Qui quacunq; peruadit nobilitatē omnem uult extinctam/ uirtutem perditam / sauguinem porro nostrum ita exorbere auide & profundere exoptat/qua si uideatur hoc sanguine sanguinem illum abluturus/quo se parenti prius suo morte ablata ex fraternis cædibus respersit. Nā si auaritia aut cupiditate imperandi contra nos ferretur / hanc eius uel acerrimam sitim satiare potuisset oriens/explere Asia/sedare Europa. Sed nimirum ille ex nostris cladibus nō minus ludum crudelitati suę/q̄ pastū cupiditati quęrit. Atq; hunc hostem uel immanem potius feram & truculentā tot sęculis perpessa christiana resp. quas non pertulit calamitates? quibus nō contumeliis affecta fuit? Quot mortales/mortales dico/quot integri populi proditi miseri & omnium destituti auxilio/qui tamen ex nostro genere ex nostra cognatione essent/aut acerbissimam mortem oppetere / aut Deo uero repudiato & reiecto turpissimam seruitutem subire sunt coacti? Quot Vrbes captæ / uastatæ/inflamatæ? Quantæ aut extinctę aut oppressæ nationes? Quot regna erepta? q̄ multæ inustæ christiano generi ignominiæ & notæ? Quodq; & miremur amplius

& doleam9. Tãtam ne in tot acerbissimis iniuriis no
strorũ Principũ patiẽtiã bone Deus? tantam malorũ
omnium tolerationem? tantam in accipiendis contu
meliis animorum dissolutionem? Quod non euenit
quidẽ metu aut ignauia. Nec ꝙ se impares uiribus
esse hosti arbitrarentur. Semper.n./ si usq̃ ulla fuit
bellandi fortitudo & rei militaris gloria /ea christia-
ni maxime generis & fuit & est propria. Sed Deus
Deus inq̃ cũ peccatis nostris grauius esset infensus/
ab omnib9 uoluit intelligi in ipsius manu esse & per-
niciem nostram & salutem. Itaq; nobis a salutis pro
pria cogitatione auersis hosti etiam suo liberiores fu
rendi habenas indulsit. Hanc unam causam, si uere
rem expendere uoluerimus illius secundarum fortu
narum nec aliam ullam fuisse reperiemus, fœlicem
quãdam temeritatem uidelicet Dei iudicio permis-
sam hominis fortasse uigilantis & uafri non tamen
magnanimi neq; prudentis. Quid .n. illi cũ uirtute
aut cũ prudẽtia? uirtus sibi ipsa ꝑcipue cõfidit. Hic
alienis uitiis & erroribus pro sua uirtute usus est:
Virtus & repugnantes aperte uincere letatur & con
seruare cedẽtes: hic cum in pugnando insidiosus &
fallax: tum nusq̃ minus est q̃ in ipso prelio crudelis:
uirtus ex uictoria laudẽ / hic nihil unq̃ appetiuit ni
si predam: Prudentiam autẽ consilii/quam in eo esse
statuimus? qui ita imperium regat, si illud imperiũ
potius q̃ superbum & crudelem appellabimus domi
natum / ut eum multo grauius ciues metuant q̃ ho-

ſtes/capitaliore illum odio proſequantur/qui eius ditiōi ſubſunt/q̃ qui arma cōtra eū ferūt/ neq; iniuria: ſtrages enim nobilitatis maximas: bonorū direptiones facit impudētiſſimas, ita orbatis nationibus omni dignitate reliquos in ſeruorū numero ac loco habet: hæc qui perpetiuntur miſeri: qui pertimeſcunt anxii/fortes uero/quos nos eſſe addecet ad ueri Dei cultum & ad dignitatem natos/qui aut tantū dedecus uirtute propulſare parati ſunt: aut ſi id minus liceat/mortem preoptant q̃ illiuſmodi ſeruitutē. Sed quod inſtitueramus dicere/hactenus illi/ ut fureret/ ut in noſtris malis damniſq; debaccharetur, permiſit Deus: Non tamen gentē delectam a ſe ſe & ad hæreditatem patriæ cœleſtis per filium ſuum uocatam captam penitus uoluit eſſe & extinctam. Sed in ipſo pene extremo rez omnium diſcrimine nobis ad eius opem atq; auxilium confugientibus ipſius iuſta ſeueritas ad ſolitam miſericordiam deflexa eſt. Qui cū diuina illa mēte proſpiceret unicum prope remediū ſupremis rebus eſſe in conueniendo populos in unum & Reges ut ſeruiant domino. Primum optimum hunc & ſapientiſſimum Pontificem noctes & dies nihil aliud cogitātem nihil laborantem niſi de pace & de concordia communi ad iam diu exorſum opus conficiendum adiuuit. Deinde chriſtianos Reges ac Principes/quibus ipſemet illum honorem illam dignitatem tribuiſſet / diſcuſſa priuatarum caligine ſimultatum / ut uerum decus uerā honeſtatem

ueram laudem attenderent:ad munus eorum digni tati debitum & ad pristinam animi magnitudinẽ reuocauit/Ipso porro eo tempore/quo si in longiorẽ diẽ dilata fuisset illius clementia ultimus casus uniuersæ calamitatis christianæ reip.fuerit subeundus cum hostis nobis imparatis/ut persuadebatur ipse/ nec id quidẽ falso/ maximos iam comparasset exercitus/nauibus tota maria constrasset/immanem suã crndelitatem cum infinita cupiditate contra nos intenderet.Italiam non carpere paulatim,ut quondã maiores sui tentauerunt;Sed uniuersam belli fluctibus obruere cogitasset.Ad eamq; oppugnandã classibus pro machinis Græcia atq; Illyrico pro aggere se usurum arbitraretur. Cui instãti & iam iamq; imminenti periculo ita opportune occursum est/ ut cũ ipsa res statum atq; incolumitatem totius christianæ reip. contineat;Tum uero temporis opportunitas diuini prouidentiam consilii ostendat.Sane nullum non beneficium a Deo est; Sed quo hoc maius & illustrius sit, grauissimi periculi proximus facit mętus:tanto scilicet,quãto gratius est liberari summo malo q̃ secundis rebus augeri.Quam ob rẽ/quę paulo ante uehementer extimescebamus fugam exilium/seruitutem/mortem; Quanq̃ hanc quidem in illo abominabili/ quem Deus auertat,casu cæterorum malorum remedium arbitrabamur / ab eo presertim hoste/a quo uictore, si cruciatus & lacerationes absint / mors in beneficii loco numeretur.

Hæc iam timere omnia desinamus: Quę uero nobis iucunda atq; exoptata sunt salus / libertas / religio / spes & cōseruandæ & ampliandę dignitatis: ea sunt cuncta hodierno hoc facto atq; consilio huiusmodi Induciarum consensione omnibus constituta. Pro quo immortali & uere diuino beneficio Patres ingētes primū gratias Deo nostro agere / deinde christianis principibus habere maximas debemus / q̄ suas uoluntates & studia in communem salutem polliciti sunt / q̄ fidem ac uirtutem præstare sunt parati. Ac huius quidē sancti salutarisq; consilii actio omnis & tractatio ab hoc optimo clementissimoq; Pōtifice / & ab initio profecta est & ad hunc exitum ꝑuenit. Cuius officii tanto illius honori debiti / earumq; quas cum eo iunctas esse / necesse est uirtutū / aliorum sit predicatio: meum erit testimoniū: interfui enim & cognoui / & pro ea fide qua illi mea seruitus ac uita deuota est / opera / studio / diligētia quoad potui illius mādata excepi. Quas ille curas / quos animi labores / quantas & q̄ uarias suscepit sollicitudines: ut suum dilectum gregem bonus pastor incolumen cōseruaret: omnis eius uoluntas / omnis cogitatio / tota mens pacem / amicitiam / cōcordiamq; spectauit: hæc habuit proposita: in his semper perstitit: itaq; affuit recte cogitanti Deus. Sacer iste Senatus Principis sui sanctissimi cōsiliis nec cura nec studio nec auctoritate defuit. Res bona ex parte confecta est: Principes optemperarunt. Quorum primus di-

gnitate/ uirtute nulli inferior Imperator Cæſar Maximilianus Auguſtus & ſua ſponte & eiuſdem Pontificis hortatibus incitatus non modo in optimam ſententiã diſceſſit ipſe & ſua amplitudine dignã: ſed ultro etiã rat ióes totius belli gerẽdi & ſibi & omnibus conſcribendas curauit: tanta prudentia tantoq; ſtudio : ut facile appareat in ſummo Imperatore ſũmi quoq; Ducis & animum & conſilium ineſſe. Pacem ait ſe uelle/ſin id ſit ſpiſſius/ Inducias ſex annorum omnino conſtitui oportere. Quid ita tã multi temporis? quia inquit triennium bello dandum eſt. Reliqui tres anni ad quietem domi neceſſariã uictori exercitui ſunt tribuendi ne externos labores ſtatim domeſtica mala excipiant: maiorem hic ne pietatem pre ſe fert an ſapientiam? Idem ſemet iturum in expeditionem pollicetur, Quis dubitare uel minimum de uictoria queat tanto Imperatore rei militaris ſcientiſſimo belli Duce? Extat certe & eminet, quod mandatum monumentis eſt, nulli magis conuenire reip. curam q̃ Cæſari. Eadẽ & animi uirtute & conſilii ſentẽtia chriſtianiſſimus Galliæ rex Franciſcus pacem ſe deſiderare generalem ait. Et tamen quęcuuq; erit propoſita ratio concordie ſiue p fœdus ſiue per Inducias in eam ſe ſe ſummo ſtudio iturum. Idq; ſine fraude inquit ſine dolo malo/ut uideamur oculis cernere animum illum excelſum ac magnum/ſi quid priuatim mordeat condonantem hoc Deo & reip. chriſtianæ que tanto maior uirtus

eſt, quanto is/qui ea moderatione utitur/opibus & potentia eſt inſtructior. Idem de hoc bello ita ſentit ſe nihil unq̄ ardentius concupiuiſſe/ nec uero nunc cupere/q̄ ut in ſæuiſſimos fidei hoſtes exercitũ ducere & cum eis decertare pro Imperio & dignitate recuperãda liceat. Idq; ipſa re affirmat aliquãdo ſe probaturũ. O eximiã animi magnitudinẽ: & iure quidẽ hoc cupis Eranciſce. Tu enim ad imperandum natus es/Illa Barbaria ad ſeruiendum. Tua eſt nobilitatis propagatio/quam illi totis radicibus extirpãt. Tua fidei propugnatio/quã illi oppugnant, Cuius etiam tutelam ac defenſionẽ & iſto tuo cognomine preclariſſimo ſuſcipere teneris: & diuino recente beneficio admoneris: Quid enim filio nunc tibi a Deo dato quod multis antea Regibus Galliæ non contigit: tibi p̄ſcriptũ putas eſſe? niſi iccirco fuiſſe ab eo tuis priuatis rationibus conſultum: ut tu publicis nunc conſulere liberius poſſis. Erit ergo in hoc maximo & preſtantiſſimo Rege ſumma ſpes rei bene gerendæ conſtituta. Quid Carolo Hiſpaniarum Regi catholico/quę par laus inuenietur? qui in ea quã ſcimus adoleſcentia & ætatis etiam nunc uiridibus annis conſtitutus maturos tamẽ iam fructus admirabilis cuiuſdam uirtutis fert: Pacem aut Inducias probat communes: addit conſilia de bello/de militũ genere/de itineribus. Quodq; ab illa ætate nec poſtulandum fuerat/nec expectandũ. Semet offert ipſum opeſq; omneis ſuas ſe Duce in ſanctam expeditionẽ

pollicetur. Quo q̄ rē agi intelligas/classem iam nūc parare se se atq̄ adornare affirmat bene magnā/ quæ populatis prius Africæ litoribus confestim ad primum signum Italiæ accurrat subsidio. In hoc Rege clarissimo eodemq̄ potentissimo, cum tātum uirtus iam antegressa sit ætatem: non ne sperandum est ipsius maiorum prestantissimas uirtutes/uelut translatæ plantæ solent / ad maiorem in eo amplitudinē celerius prouēturas? Nam Henricum inuictissimum Angliæ Regem licet Regionibus extremum rerum natura fecerit, in omni tamen regia excellentiq̄ uirtute inter Principes cōnumerandum ducimus: Qui cum ad omnem rationem & conuentionem generalis concordiæ paratum se dicat, Tum adiungit se se q̄uis ab omnibus his periculis sit ipse semotior / tamen detrimento reip. christianæ magis commoueri q̄ suo. Itaq̄ se se offert & omnis opes suas, quę q̄q̄ sint maximæ, effecit tamen ipse pietate & magnitudine animi: ut nō copiis esset / q̄ uirtutis laude prestātior. Igitur hoc quoq̄ firmissimo fortissimoq̄ p̄sidio christiana resp. munita est. Quid Emanuelem Regem illustrissimum Lusitanorum: Qui huius belli nō nouam neq̄ nunc primum susceptam affert uoluntatē. Sed antea sepe omni sua auctoritate cōtendit, ut ad hunc finem communis pax cōstitueretur. Cuius de uirtute ac in Deum pietate quod maius testimoniū quærimus, q̄ quod rerum gerendarum studio cum flagraret/ alium orbē terrarum inuestigare maluit.

Vbi ſuæ uirtutis adipiſceretur gloriam q̃ eam ex ſo-cialibus controuerſiis comparare. Transfer nunc a-nimum in diuerſam partem & Ludouicum Panno-niæ/Sigiſmundum Poloniæ Reges clariſſimos con-templare. quorum in altero lucet indoles quidē uir-tutis egregia: Sed ætas nondum apta rebus gerēdis. Sigiſmundi autem tantæ res bello atq; armis geſtæ extiterunt/ut cum ex illis regionibus Ducem expe-ditioni quæramus nec animi magnitudine preſtan-tiorem/nec conſilio prudentiorem quenq̃/ nec euen-tis fœliciorē deſiderare poſſimus. Eſt & Daciæ Rex chriſtiernus /cuius pietas erga Deum & in hanc ſan-ctam expeditionem uolũtas pluribus ſepe rebus eſt teſtata & cognita. Et Iacobus Scotię/qui q̃q̃ puer eſt/ tamen maiorum ſuorum in hoc ſanctiſſimum bellũ ſtudia creditur imitaturus. Atq; hi Reges omnes ta les atq; tanti in hac conſenſione Iuduciarum deſi-derio pacis ſuſceptione huius belli & animo & cupi ditate ſunt toti: quorum animi ac uoluntatum tum ex eorum litteris clara, teſtimonia tũ uiui teſtes legati gra uiſſimi & prudentiſſimi uiri/ quorum ora preſentiũ aſſentiẽtiumq; cernimus/ fidem certam omnibus fa ciunt. Adde huc Heluetiorum fortiſſimam manũ: inuictum robur/mirabilem conſtantiam: Quæ gens tanto flagrat huius belli ardore / ut iam nũc paratos teneat ad hunc uſum milites atq; deſcriptos. Adiun ge cæteros & in orbe terrarum & in Italia Duces / Prin cipes/Populos/& eos preſertim/qui mari & terra bel

lare cum Turcis consueuerũt: Qui nullo pacto sunt communi studio & saluti defuturi. Quorum nunc quidem omnium ad huius maximi & pulcherrimi facinoris laudem conspirantem concordiam: ubi ille audiet omni scelere & immanitate preditus Tyrannus/quonam modo conturbabitur? cadet animo/languescet studiis/totis artubus contremiscet, & ut pudeat eum referre pedem ac regredi: insistet certe: At nos progrediemur. In quo conflictu quid tandem tibi ad spem erit propositum o Turca? quibus rationibus confides? innumerabili ne multitudini militũ? At nostri parua sepe manu ingentes copias fundere didicerunt: An tuorum uirtuti? quasi uero non iam bis aut etiam tertio periculum factum sit. Quo quidem tempore si maiores nostri non tam semitam sibi facere ad Hierusalem q̃ Asiam apprehendere uoluissent, pedem nunc de tuo/ubi insisteres non haberes. An uero diuinũ tibi auxilium speras affuturũ? O scelerate & perdite: Tu Deum uerum oppugnas/Deũ insequeris/& ab eo tibi opẽ potius q̃ suppliciũ debitum expectas? quin tu te/rem/ut est fatere & cõcede. Nostræ intra nos dissensiones/quas semper es speculatus/locum tibi predæ & direptioni patefecerunt. Cœci cœci inq̃ antehac fuimus/nec satis inspeximus quid ageretur/nunc disiecta est caligo: tenebræ depulsæ sunt: diluxit/patet/uerihonoris splendor/uera species obiecta est oculis. Quapropter tu Deus optime maxime, qui ex illis altissimis templis

hæc omnia contemplaris & gubernas / Da tu sup-
plices quęsumus populo tuo / quem condidisti: quē
a nominis tui cognitione quondam auersum per fi-
lii tui mortem & sanguinem in uitam reuocasti: cui
nunc tantis periculis exposito non solum salutis ui-
am; sed etiam spem laudis ostendis / ut horum ipsorum
Regum Principumq; uirtute / quorum fidei & uigi-
lantiæ per te commēdatus & concreditus fuit: in pri
stinam possessionem ueteris dignitatis & imperii re
stitutus te colere unum / te uenerari / in omni regione
oraq; terrarum libere possit. Quorum autem ductu
imperio auspiciis hoc tantum in christiano genere
beneficium collocabitur; ut hi post beatam demum
actam diu inter nos uitam partamq; celebritatē ad
posteros memoriæ & laudis suæ sempiternā curru
aurato & quadriugis albis cuncto cœlesti comitante
exercitu in cœlum deportentur.

FINIS.

